

Kamperen in Versailles, les I

Ruud Wiggers *

Er waren in totaal ongeveer 25 aanmeldingen voor de Paasexcursie 2000 van de WTKG. Enkele aanmelders moesten zich helaas weer afmelden door ziekte, problemen met auto of andere oorzaak. Enkele excursiegangers hebben we helemaal niet gezien in Frankrijk. Dat was vervelend omdat wel 20 plaatsen werden gereserveerd op de camping in Versailles. Uiteindelijk streken toch zo'n 15 personen neer op de camping bij Versailles of in een hotel in de buurt om de excursie mee te maken.

Donderdag 20 april

Eigenlijk had ik al om 6 uur in de ochtend naar Frankrijk zullen afreizen om de Paasdrukte voor te zijn. Er kwam helaas een kink in de kabel. De WTKG-er met wie ik mee kon rijden wachtte nog op de reparatie van zijn auto. De auto had bij een aanrijding schade opgelopen maar was nog te repareren; de andere auto was helaas total loss. Op de dag voor het vertrek ging hij naar de garage waar bleek dat er een vergissing was gemaakt en dat de andere auto inmiddels was gerepareerd en dat de zijne total loss was. We hebben beloofd materiaal voor hem mee te nemen. De volgende keer beter! Met Len Vaessen heb ik kunnen meerijden, een dag later.

Vrijdag 21 april

Vertrek om 6 uur in de ochtend vanuit Overveen; aankomst Versailles, camping, 12.05 uur. Net te laat voor de registratie want in Frankrijk wordt natuurlijk tussen 12 en 2 een dutje gedaan. Auto buiten de camping geparkeerd en een rondje over de camping gemaakt. Hilda en Joof waren er al en met hun chip-kaartje kon de slagboom van de camping omhoog waarna Len zijn auto op de camping kon rijden. Bij mooi weer mijn tentje opgezet, zonder probleem en flitsend snel. "Hulp nodig Len?". Om 2 uur met hem naar het kantoor voor de registratie. Len stelde zich voor de dame bij de balie op, meldde in mooi Frans zijn aankomst en vroeg naar de spelregels. De baliedame (die ik overigens meteen herkende als studente Margot uit Amsterdam) zei Len vriendelijk dat het ook in het Nederlands mocht. Ik twijfelde even, gaf Margot een hand en probeerde ook haar achternaam. Ja hoor, dat klopte, van Mulken. Len liep nog even hoofdschuddend rond en Margot wist eigenlijk ook niet waarom ze zo beroemd was. Op bezoek bij de burens onder de volgende boom, uit eten in Versailles en niet te laat terug naar de camping. Het was gaan regenen maar de gevolgen waren voor mij pas de volgende ochtend duidelijk. Helaas bleek ik de tent niet goed te hebben opgezet. Het is niet moeilijk maar het kan toch verkeerd, hoewel vooral de tent debet was aan het debacle. Het goedkope tentje was niet dubbelwandig, kon niet worden opgezet zonder dat het tentdoek doorboog en liet al snel water door, vooral bij de naden. Tentdoek hoort

dagenlang regen te kunnen weerstaan, zo vertelde mij een ras-kampeerder later. Met deugdelijk tentdoek kan zelfs water worden opgevangen in tijden van schaarste!

Zaterdag 22 april

In de vroege ochtend het water opgedweild, de tent iets beter gespannen en de schade opgenomen. Als ik nu thuis een teiltje water zie staan dan word ik opnieuw schrikachtig. De slaapzak was behoorlijk doorweekt geraakt. Paspoort, agenda en andere zaken in de rugzak waren nat geworden. Blijf, blijf, op mijn mobieltje was te zien dat mijn zusje mij had proberen te bellen. Grote onrust overviel mij, iets mis met mijn 94-jarige moeder? Anders bel je je broertje in Frankrijk toch niet uit zijn waterbed? Mijn zus was echter niet te bereiken. Liet via het bandje weten dat ze wegens een dringende kwestie niet thuis kon zijn; ik moest mijn nerveuze verhaaltje maar inspreken.

De excursie kon nu dus beginnen. We bevonden ons in een gebied ten westen van Parijs met toegankelijke ontsluitingen bij Villiers-Saint-Frederic, Ferme de l'Orme en Cressay. De vindplaatsen liggen in het Bekken van Parijs, een ondiep sedimentatiebekken uit het vroeg Tertiair (Paleogeen). Het bekken wordt in het noorden begrensd door de as van Artois en de Ardennen. Het zuiden en zuidwesten worden gevormd door respectievelijk het Centraal Massief en het Amerikaans Massief (Bretagne). Het zuidoosten en oosten worden gedomineerd door het Massief van Morvan en de Vogezen. Het gaat hier om kristallijne overblijfselen uit het Paleozoïcum, met aan de voet afzettingen uit het Mesozoïcum. Hierop zijn later Tertiaire sedimenten afgezet.

In het Paleogeen heeft in het Bekken van Parijs een aantal transgressies en regressies plaats gevonden. Er zijn 6 grote cycli (transgressie + regressie) te onderscheiden. De anticlinal van Artois heeft een belangrijke rol gespeeld in deze waterhuishouding. Het Lutetien begon met een nieuwe overstroming van deze anticlinal die een transgressie in het Bekken van Parijs tot gevolg had.

Len Vaessen deelde deze informatie op de camping uit.

Op weg naar Ferme de l'Orme. Stef Mermuys had bij de voorbereiding van de excursie een mooie locatie gevonden. In een bos waren flink wat bomen omgewaaid bij de felle stormen eind 1999. Bij een omgevallen eik kon worden geconstateerd dat zich daar Lutetien III bevond. Uit de verspreid aan de oppervlakte liggende schelpen kon worden opgemaakt dat er al door anderen wat was verzameld. Er is veel materiaal maar het aantal soorten is beperkt.

Robert Marquet en Henk Bol lieten zich zakken onder de wortels van de eik en groeven daar tot 3 meter diep. Het werd niet met zoveel woorden gezegd maar mededinging in dat putje was onhandig en misschien wel ongewenst. Op korte afstand werd dus een tweede gat gegraven dat uiteindelijk zo'n 4 bij 4 meter zou worden en ruim 2 meter diep. Tijdens het graven regende het soms maar heldere, zonnige perioden waren er ook.

Ten westen van dit bos, in een akker, bevindt zich een bekende ontsluiting. Daar kon Lutetien IV worden verzameld. Het gaat om een kleine vindplaats maar de soortenrijkdom is groot (meer dan 700 soorten).

Ten oosten van het bos ligt een min of meer open vlakte, ontstaan door de genoemde heftige stormen van eind 1999 die in Frankrijk zoveel schade aanrichtten. Bij een wandelingetje daar merkte ik een vossenburcht op. Bij de vier ingangen van deze burcht lagen hopen fossiel zand met schelpen die tot het Lutetien II bleken behoren. Dat maakte althans Stef Mermuys uit; zoveel verstand heb ik daar zelf niet van. Er was bij mij enige schroom om deze vossenburcht te verstoren. Niet wegens het risico om hondsoldheid op te lopen maar uitsluitend om eventuele welpjes niet te verontrusten. Niet iedereen dacht daar zo over. Adriaan stond wel achter me, Len wou het niet forceren (maar vond het flauwe kul, geloof ik) en Stef wilde niet de gebeten hond zijn. Voor die dag dus een status quo. In de omgeving van de burcht, met mijn priemende blik in hun ruggen, werd de schop hier en daar in de grond gestoken maar dat leverde niets op. De ploeg keerde terug naar het Lutetien III, zou daar die middag blijven en mooie vondsten doen.

Terug naar de camping. Daar bleek Robert Marquet met zijn camper in de problemen te zijn geraakt. Wegens de vele regen was de camping een modderpoel geworden. Bij het manoeuvreren om de camper op z'n plek te zetten was hij met het linker voorwiel diep in de kleiige grond komen te tolleren. Nadat door Joof was vastgesteld dat Robert over achterwielaandrijving beschikte, werd de tactiek bepaald, werden grote tegels onder de wielen half ingegraven, en met vereende krachten werd de camper na enkele pogingen weer op steviger grond geduwd.

Het weer klaarde op en tot laat in de avond kon buiten de tenten worden gebivakkeerd. Tegen de nacht begon het toch weer te regenen, soms heftig met onweer, en dat duurde tot in de vroege ochtend. Dat mijn tentje opnieuw in de problemen kwam, dat ik veel met het dweiltje in de weer was en nauwelijks sliep, hoeft eigenlijk niet te worden gemeld.

Zondag 23 april, 1e Paasdag

Erg fris begon ik deze dag niet. Bij de bakker haalde ik wat croissants en dat vrolijkte op. Len had inmiddels koffie gemaakt en ik kreeg er weer zin in. Op deze dag reisden we naar Cressay waar een bos op de oostelijke helling ligt. Tamelijk hoog kon daar Lutetien IV worden verzameld en enkele tientallen meters lager Lutetien III, vergelijkbaar met de vindplaats die zaterdag bij Ferme de

l'Orme bij de eik in het bos werd bezocht. Overdag was het meestal redelijk weer maar regenbuien waren er ook. Kleding die op de vondstplaats werd opgehangen om te drogen, regende even later weer nat.

Kleding hangt te drogen op de takken van de eik, voor hoelang?

Een paar deelnemers wachtten het eind van deze opgraafdag niet af en reisden door, verder Frankrijk in. De anderen keerden terug op de camping terwijl het bleef spetteren. Nieuwsgierig wierp ik een blik in mijn tentje door de opening aan de voorkant los te ritsen. Een grote plas water bij de ingang en verderop was het niet veel beter. Op een spaarzaam droog plekje links van de ingang had Len een fles wijn en chips achtergelaten voordat hij naar de Loire vertrok. Dat monterde me tenminste op.

Voor de resterende excursiegangers zou het de laatste nacht zijn op de camping. We gingen daarom 's avonds met 12 personen uit eten. De tafel was gereserveerd en het restaurant was stemmig maar we waren lange tijd de enigen omdat men nu eenmaal niet zo vroeg (7 uur) eet in zuidelijke landen. We dronken vooraf tevreden een biertje of glaasje wijn. Voor een glas Bordeaux had ik gekozen. Het voorproeven beviel me wel. Tijdens het voorgerecht nipte ik er nog eens aan en realiseerde me toen dat ik een bijzonder goede wijn voor me had. Buurman Bol vroeg ik de fles even zo te draaien dat het etiket ook voor mij te lezen was. Daar mankeerde inderdaad niets aan: St. Emilion, Grand Cru, 1996, heerlijk. De vraag was alleen of we royaal van dat jaar wilden gaan drinken. Adriaan en Stef pakte de wijnkaart en zagen dat er voor FF 150 per fles werd gedronken. Dat had de kelner eigenlijk wel even mogen vragen. Gezien de kwaliteit was de prijs niet buitensporig maar het remde het drinken toch wat af. Prima maaltijd verder.

Maandag 24 april, 2e Paasdag

Het was een koude nacht geweest. Kampeers met perfecte uitrusting vertelden me dat ze het bepaald niet warm hadden gehad. Mijn tent met zijn gebreken had opnieuw voor ernstige problemen gezorgd. Bij het slapen gaan was het al een natte boel. Aan de isolerende mat, geleend van

een bevriende WTKG-dame, heeft het niet gelegen. De problemen kwamen niet uit de grond. De uitgebluste donzen slaapzak van een beroemd merk maar inmiddels 30 jaar oud, heb ik opengeritst om als deken te gebruiken, voor zover er nog wat gedeelten waren die niet nat waren. De fijne regen hield maar aan, de hele nacht. De kleine druppeltjes verenigden zich in de bomen tot grote druppels die vervolgens op het tentje kletsten. Het water drong links en rechts binnen via de naden van de tent. Aan het voeteneind (bij de opening van de tent) was er helemaal geen houden aan wegens de absurde constructie van de tent. Natuurlijk was ik uitgenodigd om bij anderen mijn slaapzak in hun comfortabele tent te leggen maar die gedachte kon ik niet verdragen.

Wegens de kou had ik voor de nacht de dagelijkse opgraafkleding maar aangehouden. Het was echter niet voldoende om van vermoeidheid in slaap te sukkelen. Blauwbekkend onder de natte slaapzak bedacht ik dat mijn winterjack als dekentje kon worden gebruikt. De buitenkant kon tenslotte worden uitgewrongen en van binnen was het jack vrijwel droog.

Het begon nog wat harder te regenen. De gedachte aan Nova Zembla drong zich bij mij op maar het visioen van een hotel in Versailles eveneens. Door al dat vocht in het piepkleine tentje vormde zich condens die van het tentdoek weer omlaag druppelde. Uiteindelijk ben ik heel vroeg opgestaan, doodmoe. Na het wassen en scheren onmiddellijk de slaapzak in de afval-container geworpen. Omdat het de laatste dag was, kon alles worden ingepakt. Ik betrapte me er op dat ik de drijfmatte tent toch nog zorgvuldig uit elkaar ging halen. Misschien toch bruikbaar op plaatsen ergens op de wereld waar het zelden of nooit regent? Ook die tent kieperde ik echter in de container, met haringen en reparatie-set. Dat luchtte even op!

Ook op 2e Paasdag is in Frankrijk vers brood te krijgen. Met Stef ging ik staande bij zijn auto aan het ontbijt. Daarna opnieuw naar Ferme de l'Orme. Besloten was om de locatie bij de 'vossenburcht' beter te gaan bekijken. Leverde dat niet royaal het gezochte Lutetien II op dan kon altijd nog verder worden gegraven bij de eik aan de bosrand (Lutetien III), 50 meter ten westen van deze burcht. Nog steeds wilden we een bewoonde vossenburcht niet verstoren. Stef keek zorgvuldig rond en zag insteken rond een van de ingangen van de burcht. Daar was dus niet lang geleden al eerder gegraven! Inderdaad bevonden zich in de ondergrond boomstammetjes en takken die door gravers in het recent verleden in de gaten waren gegooid ter opvulling. Er was verder geen enkel spoor van huidige bewoning door vossen. Ik gaf me om die redenen gewonnen en was bereid om de burcht aan te tasten. We groeven bij een van de ingangen ruim 2 meter verstoord materiaal weg en bereikten toen ongestoorde lagen Lutetien. Eerst zandig bruin, later verkit en lichter van kleur. Beide lagen bleken fossielhoudend te zijn en het was onmiskenbaar Lutetien II-materiaal. Grote gave fossielen komen er weinig voor maar kleine fossielen zijn royaal te

verzamelen en goed gefossiliseerd; de kwetsbare soorten zijn helaas vaak gebroken. Mijn fotorol-doosje was natuurlijk snel gevuld met duizenden foraminiferen, die had ik met mijn veldmicroscoop al kunnen zien. Stef besloot echter wegens het mooie weer ruim 200 kilo van dit materiaal mee te nemen. Steeds zakken van 20 kg op de kruiwagen en dan naar de auto bij het begin van het bos. Stef kon voorheen met zijn aanhangwagen 500 kilo materiaal vervoeren maar door een kleine aanpassing van de as is nu 800 kilo toegestaan. Ook dat zal hij dit keer wel hebben overschreden. Om de auto en aanhangwagen in balans te houden (dat was in ieder geval zijn excuus), stouwde hij in de Nissan zelf ook nog eens een paar honderd kilo schelpmateriaal op en onder de banken.

We schepten het resterende uitgegraven materiaal weer in het gat bij de vossenburcht en vulden het verder op met stammen en grote takken. Toen terug naar de put waar we de vorige dag met zo'n 10 mensen in actie waren geweest.

Op de bodem van deze put, zo'n 2.5 a 3 meter diep, lagen nog honderden *Turritella*'s. Alleen de mooiste waren de vorige dag verzameld; in zulke hoeveelheden kwamen ze voor. Er waren toen ook grote vleugelschelpen en dubbelkleppigen gevonden. Dit alles schoot door het hoofd van Stef toen hij daar aan de rand stond en de akelige plicht had om het gat dicht te gooien. Eigenlijk wilde hij dat ook

Robert Marquet aan het zeven bij de gesneuvelde eik.

niet. We hadden echter geen tijd meer, overtuigde ik hem. Dramatisch wierp ik een eerste schep Lutetien III terug in het gat en met een zucht volgde Stef mijn voorbeeld.

In de omgeving wist Stef een snelstromende beek waar het materiaal kon worden gespoeld. Veel van het zand en klein fossiel materiaal verdwijnt daarbij omdat op 2.5 mm wordt gezeefd; daarom werd een zak van 20 kg apart gehouden voor onderzoek naar kleine fossielen. De combinatie werd er wat lichter van hoewel nat materiaal zwaar is.

Met fraai weer en zonder noemenswaardig oponthoud terug naar Nederland waar we in het begin van de avond aankwamen. Een mooie excursie, dat was het!

**Ruud Wiggers, Orteliuskade 76 III, 1056 NG Amsterdam.*